

Examenul național de bacalaureat 2021
Proba E. b)

Limba și literatura maghiară maternă

BAREM DE EVALUARE ȘI DE NOTARE

Filiera teoretică – Profilul umanist; Filiera vocațională – Profilul pedagogic

Testul 11

- Se punctează orice modalitate de rezolvare corectă a cerințelor.
- Nu se acordă punctaje intermediare, altele decât cele precizate explicit în barem.
- Se acordă zece puncte din oficiu. Punctajul total este de 100 de puncte. Nota finală se calculează prin împărțirea la zece a punctajului total acordat pentru lucrare.
- În cazul itemilor obiectivi, alegerea de către elev a două variante de răspuns duce la anularea rezolvării exercițiului respectiv.

I. TÉTEL **(30 pont)**

a. A dal műfaji sajátosságai **5 pont**

Érvényes, szövegpéldákkal alátámasztott, kifejtett válasz 5 pont

(pl. A dal műfaji jellemzői: erőteljes érzelmesség, érzelmi felfokozottság, nagyfokú zeneiség; a zeneiség eszközei: jambikus ritmus pl. „Az ég legyen tivéletek” U-/ U-/ U-/U-/, rímelés: a b a a b c c b, alliterációk: „Haldoklik a sárgult határ”; asszonánc: ciprusát-ifjúság; ismétlés és refrén: *Üllői-úti fák*; a versben ódai és elégikus hangnem keveredik stb),

érvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben érvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben érvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszáadásra 1 pont.

b. Kapcsolat a vers beszélője és a megjelenített táj között **5 pont**

Érvényes, szövegpéldákkal alátámasztott, kifejtett válasz 5 pont

(pl. A távozó versbeszélő búcsúzik ifjúkora színhelyétől, a diákévektől, Budapeستől pl. „Az ég legyen tivéletek/Üllői-úti fák.” Ezért hagyományozza kissé szomorkásan az utána jövőkre a fákat, amelyek már sok nemzedék felnőtté válását látták. Így lesz teljes az élet körforgása. A búcsú felfokozza az érzelmeket: a szomorúságot, bánatot, kietlenség érzetet pl. „Nyugszik a kedvem napja már”, ugyanakkor előhozzák a lírai énből a vidámságot, az életerőt, a gazdagságot, a bőséget, amelyeket a tájhoz, és ez által az eltelt ifjúsághoz kapcsol pl. „Ti adatok kedvet, tusát/Ti voltatok az ifjúság” stb.),

érvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben érvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben érvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszáadásra 1 pont.

c. A fa motívumához kapcsolódó jelentések **5 pont**

Érvényes, szövegpéldákkal alátámasztott, kifejtett válasz 5 pont

(pl. A fa a költemény visszatérő toposza, az étellel azonosíthatjuk. Az Üllői-úti fák jelentik a versben az állandó körforgást: az élet és a halál örök ritmusát. Így egyrészt, mint életfa jelenik meg, másrészt mint a „bú ciprusa.” A ciprusfákat hagyományosan temetőkbe ültetik, a bánat, szomorúság, fájdalom társul hozzájuk. E kettősség okozza a vers hangulatváltását stb.),

érvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben érvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben érvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszáadásra 1 pont.

d. Az impresszionista stílus jellemzői a versben **5 pont**

Érvényes, szövegpéldákkal alátámasztott, kifejtett válasz 5 pont

(pl. Pillanatnyi benyomások rögzítése; érzelmi-hangulati többlet; színek, hangulatok, illatok egybecsengése / szinesztézia: „*Borítsa lombos fejetek / szagos, virágos fergeteg, / ezer fehér*”

virág,” „édes illat”; melléknevek és főnevek halmozása, nominális stílus, képhalmozás pl. „lombos fejetek”, „szagos virágos fergeteg”, „ezer fehér virág; zeneiség, sűrítő komplexitás pl. Az elmúlást a haldokló sárga határ, a búsan dúdolva járó szél idézi stb.),

értékes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben értékes, kifejtett válasz 3 pont,

részben értékes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszadásra 1 pont

Tökéletesen összefüggő szöveg, logikus gondolatmenet, helyes fogalomhasználat 5 pont

összefüggő szöveg, logikus gondolatmenet, részben helyes fogalomhasználat 4 pont,

helyenként töredezett gondolatmenet, helyes fogalomhasználat 3 pont,

logikus gondolatmenet, helytelen fogalomhasználat 2 pont,

töredezett gondolatmenet, helytelen fogalomhasználat 1 pont.

Helyesírás

5 pont

Bármilyen, a javítókulcstól eltérő helyes válasz maximális pontot ér.

II. TÉTEL (30 pont)

1. Konkrét, explicit információk felismerése és visszakeresése. Helyes válasz: d.

5 pont

2. Konkrét, explicit információk felismerése és visszakeresése. Rövid válasz megfogalmazása: Pl. a levendula kb. fél méter magas, évelő növény, hazája a Földközi-tenger vidékének nyugati része, sok helyen termesztik, kulináris gyógynövény stb.

5 pont

3. A kommunikációs funkció (tájékoztató/tény- és ismeretközlő) megnevezése (2 pont), indoklás (3 pont)

5 pont

4. Témához való igazodás

5 pont

Az érvelés követelményeinek betartása

5 pont

Logikus gondolatvezetés, szövegkohézió, nyelvi igényesség, helyesírás

5 pont

Megjegyzés: A feladatok sorrendjének betartása nem kötelező. A terjedelem nem befolyásolja a pontozást.

Bármilyen, a javítókulcstól eltérő helyes válasz maximális pontot ér.

III. TÉTEL (30 pont)

a. a választott alkotás műfaji sajátosságai

5 pont

Értékes, műismereten alapuló, kifejtett válasz 5 pont

(pl. *Mikszáth*: anekdotikus novella: rövid, tömör, csattanóra épül, az élet egy mozzanata kerül megörökítésre, kevés helyszín, rövid idő, kevés szereplő; az alaptörténetben megjelennek kisebb történetek; szubjektív elbeszélő;

Jókai: romantikus társadalmi regény: kalandos, változatos, izgalmas cselekmény; különleges helyszínek; váratlan fordulatok; csomópontos szerkesztés; jellemformálás: kontrasztok alkalmazása, eszményítés; Timár Mihály és a mellékszereplők élettörténetében a kapitalista társadalom kritikája, az önmegvalósítás, karrierépítés esélyei, a pénz személyiségtorzító hatásai; szervező elve az ellentét, két világ értékrendje, reális/képzeletbeli tér, párhuzamos cselekményszál; elbeszélő mindentudó, szubjektív, szemtanú;

Móricz: realista-naturalista regény; viszonylagos cselekménytelenség, egy-két év történései, földrajzilag meghatározott tér és történelmi idő, a szereplők típusok, csoportjellemek; mindentudó elbeszélő; realista sajátosság: önteremtő modern ember vonásai; társadalmi probléma: a paraszti sorsból kiemelkedni akaró egyén lehetőségei; társadalmi rétegződés, ellentét: úr – paraszt, gazdag paraszt – szegény paraszt; föld- és munkaszeretet; naturalista emberfelfogás: az ember biológiai adottságai és társadalmi körülményei által meghatározott; részletező környezetrajz, ösztönös reakciók, szereplők nyelvhasználat; szereplők mentalitása: tudatlanság, állati sorsban tengődő parasztlakó világa, anyagi, szellemi elmaradottság, változásra képtelen; irigység, agresszivitás világa; Turi Dani alakja: felfokozott szexualitás, birtoklásvágy, az önzés ösztöne, úrgyűlölet stb.),

értékes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben értékes, kifejtett válasz 3 pont,

részben értékes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszadásra 1 pont.

b. történetalakítás a választott műben

5 pont

Érvényes, műismereten alapuló, kifejtett válasz 5 pont

(pl. *Mikszáth*: metonimikus történetalakítás: életkép és anekdota; szóbeliséget imitáló elbeszélői hang, jelenléte hangsúlyos, elnéző-humoros-megértő hangnem; az információk tudatos adagolása, sűrítés, késleltetés, elhallgatások, várakozást, kíváncsiságot kelt; helyszín: falusi környezet: malom; a bágyi patak; szereplők: Vér Klára, Gélyi János, Kocsipál Gyuri, az őrlésre várakozók; bonyodalom a szóbeszédben keletkezik; metaforikus összefüggések; alaphelyzet: a várakozás, többértelmű; zárlat: csattanó, a csoda kétértelműsége, hűtlenség metaforája; anekdotikus történetalakítás: az alaptörténetben megjelennek kisebb történetek: a halottaskocsi elégetése, a pletyka, a fogadalom;

Jókai: metonimikus történetalakítás: lineáris, előre haladó történetalakítás, kronologikus időrend, ok-okozati összefüggések; metaforikus összefüggések: cím: arany ember – állandó jelző, folyamatosan új jelentésekkel gazdagodik, párhuzam Midász király mítoszával; víz motívuma – Duna összekötő kapocs a jelképes helyszínek és kultúrák között, Balaton a megtisztulás metaforája; helyszínek: Komárom – kapitalizálódó magyar társadalom jelképe, Senki szigete – biztonság, menedékjelkép; vörös félhold – Timár lelkiismeretének a metaforája;

Móricz: metonimikus történetalakítás: lineáris, előre haladó történetalakítás, kronologikus időrend, ok-okozati összefüggések; metaforikus összefüggések: cím: sárarany – sár: lehúzó erő, falu világa; arany – tehetség, Dani pozitív énje; helyszín: Kiskara: gazdasági-társadalmi-szellemi elmaradottság metaforája, a századelő magyar paraszti társadalmának metaforája; terek: Dani – nyílt tér, Erzsi – zárt tér; idő: tavasz – nagyszabású tervek, tél – céltalanság stb.),

érvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben érvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben érvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszadásra 1 pont.

c. a szereplők közti viszony

5 pont

Érvényes, műismereten alapuló, kifejtett válasz 5 pont

(pl. *Mikszáth*: metaforikus vonás a novellában a szereplők bemutatása; a szereplők archetípusok: Vér Klára a hűtlen feleség, a csábító boszorkány; Kocsipál Gyuri közvetít az emberi és az alvilág között (halottas kocsi elégetése); Vér Klára és környezete közötti ellentét; mássága a külső megjelenítésben, viselkedésben, normaszegés; Gélyi Jánossal való kapcsolata metaforikus utalásokkal megjelenített; antropomorfizált természeti képek: szereplők gondolatai, érzései pl. napfény – Gélyi János szeme, Vér Klára arcának pirosodása párhuzam; a közvélemény értékítélete metonimikus összefüggésekben sejtetett: napfény – őrlő asszonyok nyelve párhuzama, a szubjektív elbeszélői hang Vér Klárával szemben elnéző;

Jókai: ellentétezés mint a szereplők közötti viszonyok ábrázolási lehetősége; Timea-Timár: kulturális, nemzetiségi különbségek, érzelmi távolság, megmentő, tisztelt férj; bűntudat, kötelességteljesítés, birtoklási vágy; boldogtalan házasság; Noémi-Timár: romantikus idill, megvalósult boldogság, szeretet; család, otthon, menedék; Athalie-Kacsuka, szerelem, érdekviszony, meghiúsult házasság, Timea-Kacsuka: szerelem, Timea becsületének védője, bűntudat, boldogtalan házasság; Athalie-Timár: lenézi, gyűlöli, kísértő, rontó szerep; Krisztyán Tódor-Timár: negatív, démoni, midászi én, kísértő szerep; férfiak közötti végletes ellentét: Timár Mihály: alulról felemelkedő hős, a kincs titka, gazdagsága miatti bűntudata, vesztesége, bűnhődése Timeával való házasságának boldogtalanságában jelenik meg, jellemének, erkölcsi dilemmájának midászi oldala a pénzhez, a gazdagsághoz, a társadalmi felemelkedéshez kötődik, belső értékei, erkölcsi jósága a Senki szigetén élt életében és Noémiben öltenek testet. Krisztyán Tódor Timár ellenpárja, ellenfele, a mitikus gonosz, saját sorsának is megrontója, Timár titkának egyetlen tudója, lehetséges leleplezője, helyettes halott szerepkör;

Nők közötti ellentét: Timea-Noémi-Athalie: Timea állandó jelzője az alabástromszobor, „szent”, az „oltárkép”; török leány, nem alakítója saját sorsának, tökéletes feleség, tiszteli férjét, elvégzi a rábizott feladatot, helytáll az üzleti életben, Athalie áldozata, vetélytársa, boldogtalan marad; Noémi: neve „gyönyörűséges”, természetes lény, Timeával ellentétben „boldog” és „boldogít”; Athalie a démoni nő, szépségére, illetve intrikus szerepére utal még: „igazi Ariadne-nyak és –kebel,” aktív, de többnyire mások sorsának rontásában – pl. játszik mások érzelmeivel, gonosz, bosszúálló, figyelme Timeát és Timárt, leskelődik, gyilkosságot kísérel meg, megkeseríti Timea boldogságát Kacsukával – „leleplezi” a helyettes halált –, jelleméből fakad saját sorsa, önpusztítása is;

Móricz: a szereplőket egymás nézőpontjából látjuk, drámaiság, villanásszerű felismerések; egymás nem értése, félreértése, kommunikációhiány, elidegenedés, boldogtalanság a házastársak között; ellentétezés: férfi–női szerepkörök, Dani–Erzsi: rangbeli, vallási, megértés hiánya; falu – Dani: eltérő értékrend, önmegvalósítás – önpusztítás; Dani–Takács Gyuri: féltékenység, halál, Dani–Karay gróf: ősi gyűlölet, paraszt–úr, parasztok közti rétegződés; csökkent értékű nyelvhasználat, naturalista, vulgáris kifejezőmód; indulatszavak, felkiáltások gyakorisága, a belső feszültség kivetülései; belső hangok, monológok. Turi Dani, a főszereplő 'arany a sárban': önteremtő, önmegvalósító ember típusa, a siker útja: öröksége, újít, földszerzés fokozatai, vágyai határtalanok, munkaszeretet, érvényesülés minden szintéren; Turi Dani értékei pozitívak mindaddig, amíg a gondolkodó ember értékei; ellentétbe kerül közösségével: hagyományos paraszti mentalitás–a modern gondolkodással, a paraszti sors a Karay grófok göggyével; magányosan küzd; vívódó hős; ösztönei, indulatai, agresszív viselkedése normasértővé válik, átlépi emberi határait, a társadalom és az isteni törvények szerint is bukni kell; konfliktus: Dani és felesége, Takács Erzsi között: pl. térhasználatuk szimbolikussága; Turi Dani aktivitásának, dinamizmusának a nyílt tér felel meg, amelyet alakíthat, s ezáltal birtokolhat; ez a térbeli terjeszkedés összefügg azzal, hogy a gondolkodása a jövőre irányul, másrészt azzal, hogy személyiségének meghatározó vonása a szerzésvágy; Takács Erzsihez a zárt tér kapcsolódik, a ház, a szoba, a konyha. Tevékenységének a célja az, hogy ezt a teret belakja, otthonossá tegye stb.),

érvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben érvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben érvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszadásra 1 pont.

d. hűség és/vagy hűtlenség megnyilvánulása a választott alkotásban 5 pont

Érvényes, műismereten alapuló, kifejtett válasz, a témát meghatározó sajátossága 5 pont

(pl. *Mikszáth*: a hűtlenség metaforikus megfogalmazása a novella, a molnárné megcsalja a férjét, ezt bizonyítják a végkifejletre utaló történetmozzanatok: a pletykáló asszonyok rosszindulatú megjegyzései, a szélben lebegő fehér vászon, a visszafele folyó Bágy pataka; Vér Klára férjéhez, önmagához való hűsége/hűtlensége; a pletykáló asszonyok hűsége önnön értékeikhez, kibeszélés, pletyka; Gélyi János hűsége az udvarlásban, a hűség verbális és nonverbális kifejezési lehetőségei a novellában; Gélyi és a molnárlegény fogadalma, mint hűség/cinkosság a hódítás, udvarlás vonatkozásában, elhallgatás; az olvasóra bízott ítéletalkotás, az olvasó saját értékrendjéhez való hűsége/hűtlensége a történet olvasása során;

Jókai: a hűség mint kötelesség teljesítése (Timea–Timár), hűség mint érdekviszony, megghiúsult házasság (Athalie–Kacsuka) vagy mint a megvalósult boldogság alapja (Noémi–Timár); hűtlenséggel együtt járó büntudat, birtoklási vágy (Timea–Timár) és a hűséggel együtt járó szeretet, család, menedék (Noémi–Timár); Timár önmagához való hűtlensége/hűsége: jellemének, erkölcsi dilemmájának midászi oldala a pénzhez, a gazdagsághoz, a társadalmi felemelkedéshez kötődik, belső értékei, erkölcsi jósága a Senki szigetén élt életében és Noémiben öltenek testet;

Móricz: Turi Dani–Takács Erzsi, kötelességteljesítés, a családi élet boldogtalansága, magánéleti konfliktusainak oka a kommunikáció hiánya, vagy a kötelességteljesítésnek való ellenállás, a beszéd nem az egyetértés, az érzelmek kifejezésének eszköze, hanem a szitkozódás, a kibeszélés; Dani falusi asszonyokra gyakorolt személyes varázsa, az abból származó haszon; a grófi uradalom földjeire vágyik, terve Karay grófnén keresztül sikerül; Karayné hűtlensége, megcsalás, Turi Dani vetélytársa, Karay László, Takács Gyuri, gyilkosság, mint a nőért/földért való vetélkedés következménye; Takács Gyuri beteges hűsége Erzsihez; A Karayak hűtlensége Rákóczihoz, árulása stb.),

érvényes, de csak részben kifejtett válasz 4 pont,

részben érvényes, kifejtett válasz 3 pont,

részben érvényes, részben kifejtett válasz 2 pont,

kísérlet a válaszadásra 1 pont.

Az értekezés tartalmi és formai jegyeinek betartása, logikus gondolatmenet, szövegkohézió, helyes fogalomhasználat 5 pont

Összefüggő szöveg, a feladatsor által közvetített értelmezési szempontokhoz való igazodás/ezeknek egyéni szempontokkal való kiegészítése, logikus gondolatmenet, helyes fogalomhasználat, az értekezés tartalmi és formai jegyeinek betartása 5 pont,

összefüggő szöveg, a feladatsor által közvetített értelmezési szempontokhoz való igazodás/ezeknek egyéni szempontokkal való kiegészítése, logikus gondolatmenet, helyes fogalomhasználat, az értekezés tartalmi és formai jegyeinek *részleges* betartása *4 pont*,

helyenként töredezett gondolatmenet, helyes fogalomhasználat *3 pont*, helyenként töredezett gondolatmenet, *helytelen* fogalomhasználat *2 pont*,

töredezett gondolatmenet, helytelen fogalomhasználat, *kísérlet a válaszadásra* *1 pont*.

Helyesírás

5 pont

Bármilyen, a javítókulcstól eltérő helyes válasz maximális pontot ér.